

JAMA SRNICA

ANDREJ KRANJC

Labirint pod Kaninom

Kaninsko pogorje je med Slovenci znano predvsem kot visokogorski smučarski center, jamarji pa ga poznajo po visokogorskih kraških podih s številnimi kraškimi brezni in jamami. Med svetovno jamarsko javnostjo je znana predvsem italijanska stran Kanina, kjer je poleg brezna »Michele Gortani«, globokega 920 m, še četrto brezen, globljih od 500 m. »Michele Gortani je trenutno na 9. mestu na svetu, najgloblje je še vedno brezno »Pierre St. Martin« v Pirenejih na francosko-španski meji, z 1332 m globine (H i p m a n, Slovensky kras, XVI, 171).

Na naši strani Kanina so številke bolj skromne, najgloblje, Primoževo brezno, je globoko 192 m. Brezen, globljih od 100 m, pa je vsega skupaj osem. Vendar pa je danes na slovenski strani Kanina raziskanih že preko 200 brezen in jam. To je vsekakor velika številka, še posebej, če upoštevamo, da je bil speleološkega vidika ta svet do leta 1963, ko so se ga lotili ljubljanski jamarji, še popolnoma neraziskan.

V literaturi (K u n a v e r, Naše jame, 1969, 69, 74, 78) je večkrat omenjena tudi jama oziroma labirint Srnica pri Bovcu, iz katere ob večjem dežju bruha voda. Ker pa v literaturi niti v katastrofi ni bilo natančnejših podatkov, smo se je lotili člani Inštituta za raziskovanje krasi SAZU iz Postojne v okviru raziskav za Osnovno speleološko karto Slovenije, list Tolmin 1. Jamo je 5 dni raziskovala oziroma merila tričlanska ekipa v mesecu septembru 1978.

Če gremo po cesti iz Bovca proti bližnji vasi Plužna ali pa se peljemo z žičnico na Kanin, pritegne naše oko kristalna gladina majhnega zajezitvenega jezera Virja tik pod močnim kraškim izviro Glijuna. Če s pogledom sledimo običajno suhi strugi, v kateri so ogromni bolvani, in se vleče mimo izvira Glijuna pod navpične stene v vznožju Kanina, zagledamo sredi stene, ki zapira grapo, podolgovato črno odprtino — vhod v jama Srnico.

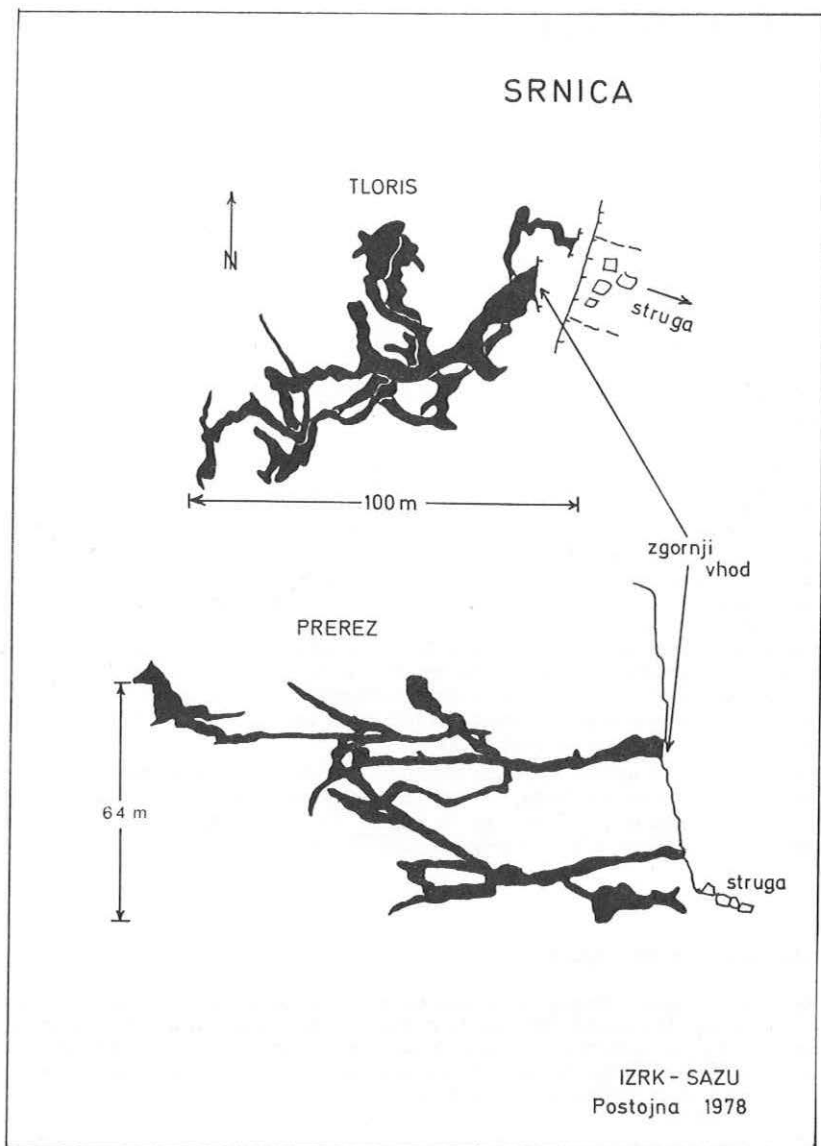
Jama ima v tej steni sicer dva vhoda: spodnji je 10 m, zgornji pa 45 m visoko v strmi, deloma navpični steni. Spodnji vhod je lahko dostopen, a tako majhen in skrit, da ga človek, ki zanj ne ve, ne opazi. Tudi mi ga nismo. Lotili smo se stene in po nekaj urah priplezali do zgornjega vhoda — za nas pravi plezalski podvig. Šele ko smo ob vhodu pritrtili lestvice, jih spustili do dna stene in ob njih napeli vrvi, smo se čutili bolj domači.

Za same meritve smo potrebovali skoraj štiri dni in čim globlje smo bili v notranjosti, manj smo vedeli, kje smo, tako se je načrt zapletal. Kljub razmeroma skromnim meram — vsega skupaj smo namerili 704 m rovov, višinska razlika med najnižjo in najvišjo doseženo točko v jami pa znaša 64 m — je jama res pravi labirint. Jamski rovi so razporejeni v štirih nivojih z večjimi vmesnimi povezavami, večina nivojev pa je spet iz večjih, često med seboj prepletenih rovov. To prepletenost najlepše pokaže podatek o »razvitosti« jame: vodoravna razdalja med skrajnima točkama jame (v tlorisu) je 116 m, a na tej razdalji je namerjenih prek 700 m rovov!

Srnica je »suha jama«, to pomeni, da je brez vodnega toka. Ob večjem dežju, kot je bilo npr. tudi konec septembra 1978, pa po jamskih rovih dere voda in pada kot slap skozi spodnji vhod v hudourniško strugo. Domačini vedo povedati, da ob še hujši moči (Kanin sodi med področja z največ padavinami v Jugoslaviji in celo v Evropi) voda teče tudi skozi zgornji vhod in dela 45 m visok slap. Vode, ki ponikajo v podzemlje na obsežnih Kaninskih podih nad Srnico, tečejo po podzemeljskih kanalih v izvire Glijuna. Ob večjem deževju pa so ti kanali premajhni, voda zastaja in izvira skozi špranje vedno više v po-bočju, tudi skozi rove Srnice. Srnica je torej tipični bruhalnik nad stalnim kraškim izviro.

Glede na to, da ob suši ni ne stoječe in ne tekoče vode niti v najnižjih rovih Srnice, ob izrednih razmerah pa voda bruha celo skozi zgornji vhod, lahko rečemo, da vodna gladina v Srnici niha vsaj za 50 m. Da voda često dere po jamskih rovih in jih precej tudi v celoti zalije, kažejo tako posamezne večje luže, predvsem pa oblike jamskih rovov in odkladnine — sedimenti.

Stene rovov so ponekod čudovito zbrušene, okamnele školjke izstopajo v drugačni barvi, včasih so pa celo poglobljene ali v reliefu. Pogosti so erozijski lonci — drasle, ki jih dolbejo vodni vrtinci s kamenjem. Na nekaterih mestih so tudi tla rovov izbrušena v živi skali in se človek počuti kot v skalnati cevi (često je tudi velikost rova taka, da se mora človek tlačiti skozenj kakor skozi preozko cev), drugod pa pokrivate tla pesek in prod. zanesljiva znanilca vodnega toka. Posebna zanimivost so kamni, ki smo jim rekli »topovske krogle« — kamnite krogle, v obliki prave krogle, površina je videti, kot bi bila klesana, s premerom preko pol metra. Da jih je oblikovala voda, ni dvoma,

prav tako pa je gotovo, da jih voda ni mogla »prikotaliti« od daleč, ker so že nekaj metrov proč ožine, skozi katere take krogle ni mogoče spraviti. Kaže, da je take krogle izoblikoval izredno močan vodni tok iz odkrušenih skalnih blokov na ta način, da je voda premikala tak blok bolj ali manj na mestu, predvsem pa ga je »klesala« s peskom in prodom, ki ga nosi vodni tok s seboj.

Podobno, kot v številnih drugih jamah, ki so na ozemlju, ki je bilo v ledeni dobi poledenelo, npr. tudi Jama v Strašilu v Bohinju (PV 1977/3, 176—178), so tudi v Srnici nekateri rovi popolnoma zapolnjeni s sedimenti, največ s prodom, z drobnim apnenčevim peskom in prahom. To govori v prid domnevi, da je jama obstajala že takrat, ko je Bovško kotlino še prekrival led.

Čeprav zaradi same nadmorske višine — zgornji vhod v Srnico leži 573 m n. m. — ne moremo reči, da je to alpska jama, je vseeno tipični predstavnik našega alpskega podzemlja: Po svoji obliki in velikosti, po vsebini, funkciji in razvoju, predvsem pa, ker je, čeprav nizko, v samem drobovju Kaninskega pogorja.